

SZAKMAI KONCEPCIÓ A KORKEDVEZMÉNYES NYUGDÍJ MEGÍTÉLÉSÉRE

Prof. Dr. Ungváry György

A nyugdíjazási korhatár előrehozatalának indoklása

- első (leggyakoribb) ok: bizonyos ideig nehéz vagy egészségtelen munka végzése – feltételezhető idő előtti öregedés vagy megbetegedés
- második ok: elhúzódó munkanélküliség
- harmadik ok: vélelmezési
 - ledolgozott évek száma
 - politikai döntések
 - érdekvérvényesítési különbségek

AZ EURÓPAI GYAKORLAT

- ❖ Terminológiai problémák miatt nehezen áttekinthető
- ❖ Korábban (még az 1990-s évek elején sem) nem sikerült a hazaihoz hasonló rendszert találni az EU-ban.

KIALAKULT NEMZETKÖZI GYAKORLAT

A fentiek ellenére egy olyan „nemzetközi-társadalmi” megegyezés alakult ki miszerint pl.

mélyszíni bányászat

búvármunkák (mélytengeri halászat,
víz alatti építkezések)

repülőgép-irányítás

munkavállalói kordedvezményben részesülnek.

A KIALAKULT NEMZETKÖZI GYAKORLAT EREDMÉNYESSÉGÉRE NINCS ADAT!

Ez azt jelenti, hogy

- nincs tudományos bizonyíték (pl. epidemiológiai vizsgálat), hogy a korkedvezményel „nyert” évek csökkentésével a halálos vagy nem halálos kimenetelű megbetegedések gyakorisága csökkenne, vagy ezek bekövetkeztének, kezdetének időpontja a magasabb életkor irányába tolódnának el, vagy megnövekedne a korkedvezményes népesség (átlagos) életkora.
- a korkedvezményes nyugdíjrendszer nemcsak a munkavédelem szellemének nem felel meg, de a megfelelő tudományos, orvos-szakmai alapot is nélkülözi!

A tüdőrákban meghalt uránbányászok átlagos életkorának összehasonlítása az országos adatakkal 1981-2006 közötti 3 időszakban

Uránbányászok		Országos adatok*	
Év	A meghaltak átlagos életkora	Év	A meghaltak átlagos életkora
1981-1989 időszak	54,0 év	1980 és 1990 évek átlaga	65,5 év
1990-1999 időszak	59,7 év	1990 és 1999 évek átlaga	65,6 év
2000-2006 időszak	62,6 év	2000 és 2006 évek átlaga	65,1 év

* 30 év feletti férfiak légcső-, hörgő- és tüdőrák adatai

MEGKÖZELÍTÉS ELVE I.

□ 89/391/EGK Irányelv, 1993. évi XCIII.

Törvény

□ A munka világában – összhangban az Európai Unió valamennyi tagállamával – az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkafeltételek megteremtése törvényi kötelezettség, amelynek végrehajtása/biztosítása a szervezett munkavégzés keretében a munkáltató felelőssége.

MEGKÖZELÍTÉS ELVE II.

A karkedvezményes nyugdíjazás jelenlegi rendszere, minthogy annak megítélési alapja nem a munkavállalót érő egészségkárosító kockázat mértéke, illetve ez utóbbi teljes körű eliminálása – nem jelenti a munkavégzésből, illetve a munkakörülményből (munkakörnyezetből) eredő kóroki tényezők okozta egészségkárosodások prevencióját, azaz nem biztosíthatja a munkavállaló egészségének megőrzését, sőt nem jelenti a születéskor várható átlagéletkorának elérését sem – mind orvos-szakmai, mind munkavédelmi szempontból távlatilag megszüntetendő, pontosabban tudományos alapra helyezendő.

HAZAI ELŐRELÉPÉSEK

- 1970 és 1980 évek óta több alkalommal
- érdemi változás
 - a karkedvezmény biztosítási járulék, illetve az
 - ennek megfizetése alól történő mentesítést előíró
2007. évi CXXVI. tv.,
342/2007. (XII.19.) Korm. rendelet és
34/2007. (XII.21.) SzMM rendelet

Vagyis: a korrekciós intézkedések főként a finanszírozással kapcsolatban fogalmazódtak meg.

2007. évi CXXVI. törvény

355. §(1) bekezdés

A hatóság... .. mentesít(i) a karkedvezmény-biztosítási járulék megfizetése alól, ha az eljárás során megállapítja, hogy a megjelölt munkakörben és munkahelyen történt foglalkoztatás esetén

- a) a különösen nehéz fizikai munka
- b) a különösen terhelő klíma
- c) az ergonómiai kóroki tényezőknek való tartós kitétel
- d) a fokozott pszichés megterhelés
- e) a pszichoszociális kóroki tényezőknek való tartós kitétel

Nem áll fenn, vagy olyan mértékben áll fenn, hogy a karkedvezményre való jogosultság megállapítását nem indokolja.

2007. évi CXXVI. Törvény
342/2007. (XII. 19.) Korm. rendelet
34/2007. (XII. 21.) SzMM rendelet

Szakértői vélemény

állapotfelmérés

helyszíni szemle

Határértékek betartásának megítélésére aktuális megterhelésre, igénybevételre, kockázatbecslésre és kezelésre alkalmas, de krónikus vagy késői hatás, vagy a munkaképesség-változás idővel (pl. munkában eltöltött évek) való korrelációjára nem ad felvilágosítást.

Következésképpen a karkedvezményes nyugdíjba való belépés megítélésére nem alkalmas

A korkedvezményes nyugdíjazás felülvizsgálata

Az említett jogszabályok közreadásával egyidejűleg kötelezettség:

2011. január 1-jével bevezetendő korkedvezményre jogot adó rendszer kidolgozása,
illetve az erre vonatkozó szabályrendszer kidolgozása.

Meghívás 2009 végén, 2010 elején – SzMM államtitkára

A munkavédelem elvéből fakadó egyetlen cél:

Az öregségi nyugdíjkorhatárig egyetlen foglalkozásban, egyetlen dolgozó embert se károsítson a munkavégzése vagy munkakörülménye!

» **A munkavédelem és az orvostudomány
mai állása szerint azonban ez a cél
legfeljebb közelíthető!**

A JAVASOLT MÓDSZER KIINDULÁSI ELVE

A korkedvezményre való jogosultság megállapítása csak akkor lehet tudományosan (orvos-szakmai szempontból) megalapozott, ha ismernénk a szumma kockázatot, amely a (teljes) munkaképes élet során még nem okoz egészségkárosodást, és ismernénk mindazokat a részkockázatokat, amelyek a szumma kockázatban összegződnek. Ehhez az ismerethez legfeljebb közelíteni tudunk.

A MÓDSZERTANI KÖZELÍTÉS

1. A kockázatelemzés első két lépésének, a kockázatbecslésnek és a kockázatértékelésnek az elvégzése (standardizált módszerrel) és elemzése
 2. A munkaképességi index (Work Ability Index, tovább: WAI) elemzése
 3. A munkavégzésből és a munkakörülményből eredő megterhelés, a megterhelhetőség (esetleg igénybevétel) változásának elemzése
 4. Munkahelyi fizikai és pszichológiai stresszorok hatásának elemzése
 5. Táppénzes napok gyakoriságának elemzése
- ❖ Valamennyi elemzés az életkor, a nem, a ledolgozott évek függvényében készítendő!

ad 1. Kockázatelemzés

Az elvégzett kockázatelemzés feltárja azokat a kockázatokat, amelyek a feltételezett korkedvezményre jogosító munka (tovább: KJM) esetében jelen vannak A becsült kockázatot értékelni kell.

Mélyszíni bányászatban csillás, vājár munkakörökben végzett kockázat-becslés kvalitatív kockázat-jellemzés – példa

Veszélyes események	gyakorlatilag nem lehetséges, nincs	nem valószínű, de lehetséges	lehetséges	időnként elkerülhetetlen
figyelmeztető események (pl. az ütközés nélküli mozgás fokozott figyelmet igényel a berendezési tárgyak, gépek között)			+	
jelentéktelen sérülések (pl. horzsolás, minimális zúzódás, elszíneződés)			+	
kisebb munkabaleset (pl. 8 napon belül gyógyuló könnyű sérülések)			+	
foglalkozási megbetegedések (pl. mozgásszervi betegségek, akut lumbago)			+	
súlyos, nem életveszélyes munkabalesetek			+	
halálos kimenetelű foglalkozási megbetegedés*		+		
halálos kimenetelű munkabaleset			+	
tömeges halálos kimenetelű munkabaleset				+

* szilikózis-, azbesztózis-veszélyes bányászatban, urán-bányászatban a valószínűség legalább: lehetséges.

Gyógyszergyári munkahely kockázatainak jellemzése

Veszélyes események	gyakorlatilag nem lehetséges, nincs	nem valószínű, de lehetséges	lehetséges	időnként elkerülhetetlen
felesleges xenobiotikum terhelés		+	(+)	
fokozott expozíció		+	(+)	
heveny mérgezés		+	(+)	
idült mérgezés		+	(+)	
késői toxikus hatás – mutagén – teratogén – karcinogén – egyéb (pl. neurotoxikus, immuntoxikus)	+	+	+ +	

Következménysor – a megvalósult kockázatok súlyossági rangsora (kockázat összehasonlíthatósága)

A különböző diagnózisú események súlyosságát/diagnózisát azonban a munkaképességre kifejtett következménye szerint rangsoroljuk; ezáltal azok jól körülhatárolható, legfeljebb öt-hat osztályba sorolhatók:

1. nincs következmény
 - a munka néhány perces szünet után folytatható
2. nincs jelentős következmény
 - a munka elsősegélynyújtás után folytatható (pl. indifferens, felszíni sérülés)
 - a munka 1/2-2 órás szünet után folytatható (kvázi baleset okozta pszichés károsodás, pl. ijedtség kipihenése)
3. a következmény 8 napon belül gyógyul, munkaképesség 8 napon belül 100%-s
4. a folyamat 8 napon túl, de maradéktalanul gyógyul, a munkaképesség 100%-s
5. a folyamat maradványtünetekkel gyógyul
 - 5a) munkáját eredeti munkakörében folytathatja
 - 5b) munkaképessége miatt saját munkakörét csak a megterhelés csökkentését követően tudja ellátni
 - 5c) saját munkakörét nem tudja tovább ellátni, de átképzéssel tovább dolgozik
6. súlyos, maradandó egészségkárosodás
 - 6a) megmaradt munkaképessége minimális, önellátásra képes
 - 6b) önellátásra képtelen, semmiféle munkavégzésre nem alkalmas
7. halálos kimenetelű következmény.

Ha értékelhető kockázat nincs, minimális a valószínűsége, hogy KJM-ről van szó, vagy annak egészségkárosító hatásával számolni kell.

ad 2. Munkaképességi index (WAI)

A munkaképesség és a munkakörülmények kölcsönhatásának meghatározására kidolgozott mérőszám, ami az életkorral és a foglalkozással szoros korrelációban van. A „kontroll” és a kérdéses KJM összehasonlításával jutunk eredményre (kontroll nélkül is alkalmazható módszer).

Munkaképesség definíciói

❖ Azoknak a fizikai és szellemi tulajdonságoknak, valamint megszerzett ismeretek alkalmazása képességének az összessége, amelyek alkalmassá teszik az embert a munkavégzésre.

A MUNKAKÉPESSÉG

MUNKAKÖRÜLMÉNY

SZERVEZÉS

KÉPZETTSÉG

Funkcionális kapacitás

MUNKAKAPACITÁS

Speciális kapacitás

MUNKAKÉPESSÉG

(feladat megoldás)

Ilmarinen (1999)

nyomán

A WAI meghatározása – önértékelés kérdőívvel

A kérdések:

1. Munkaképesség az eddigi/korábbi legjobbhoz képest
 2. Munkaképesség a jelen munkakövetelmények viszonyai között
 3. Orvosilag megállapított megbetegedések
 4. Betegségek okozta akadályozottság a munkában
 5. Táppénzes napok száma az elmúlt 12 hónapban
 6. Saját becslés a két év múlva várható munkaképességről
 7. Hangulati tényezők
- Összesen 49 pont

Osztályozás, javaslatok WAI értékek alapján

pontszám	kategória	Javasolt intézkedések
7-27	rossz	Munkaképesség helyreállítása
28-36	közepes	Munkaképesség javítása
37-43	jó	Munkaképesség erősítése
44-49	kiváló	Munkaképesség megőrzése

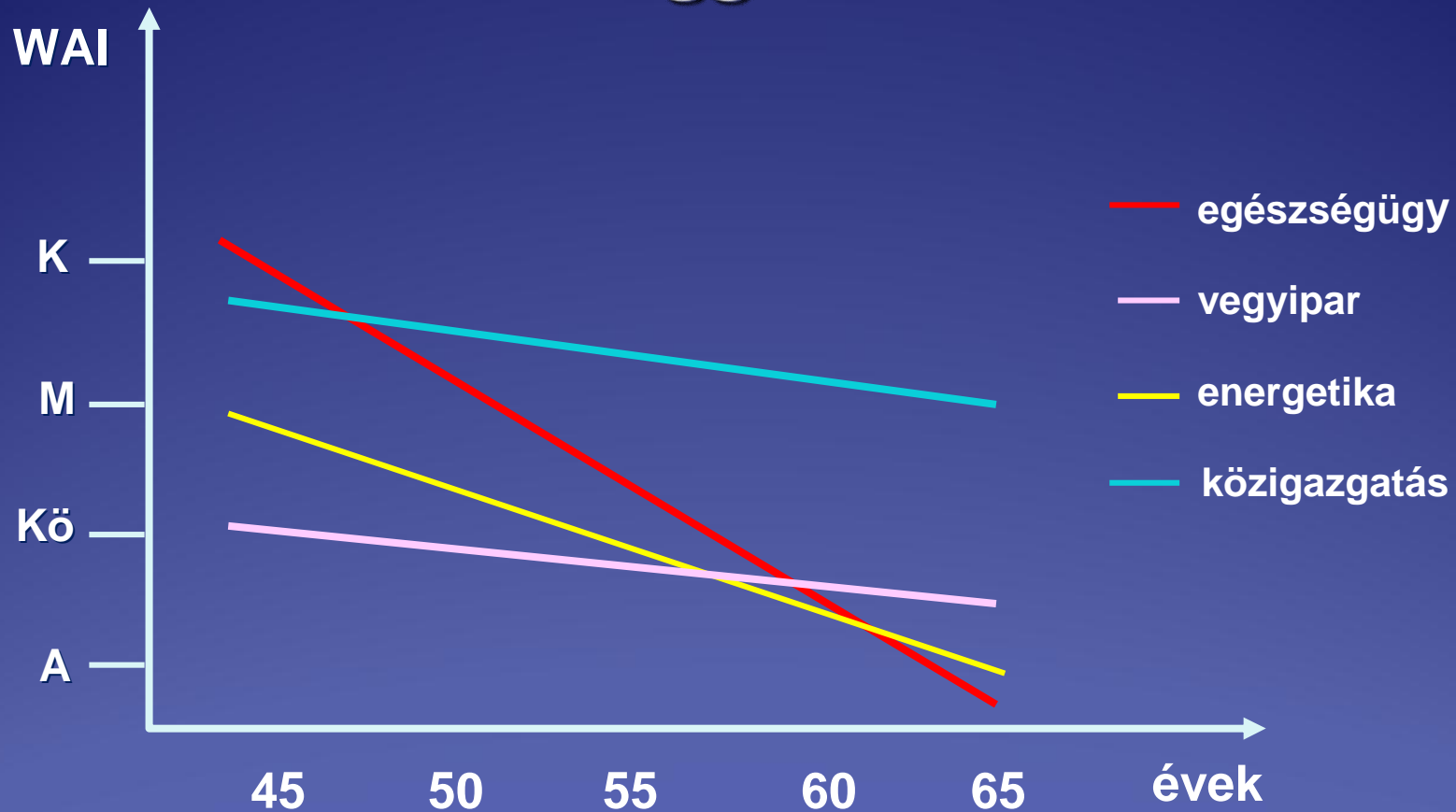
A WAI alkalmazhatósága

Egyéni szinten: a munka világából kieső munkavállaló előzetes azonosítása – beavatkozás

Vállalkozási, intézményi szint: fokozott kockázatú, nem optimális igénybevételű munkakörök feltárása – kockázatkezelés, megterhelés csökkentés, szervezési változtatások stb.

Országos szint: veszélyeztetett ágazatok, életkorfüggés megismerése, nemzetközi összehasonlítás lehetősége

Nemzetgazdasági ágak WAI-nek életkor függése

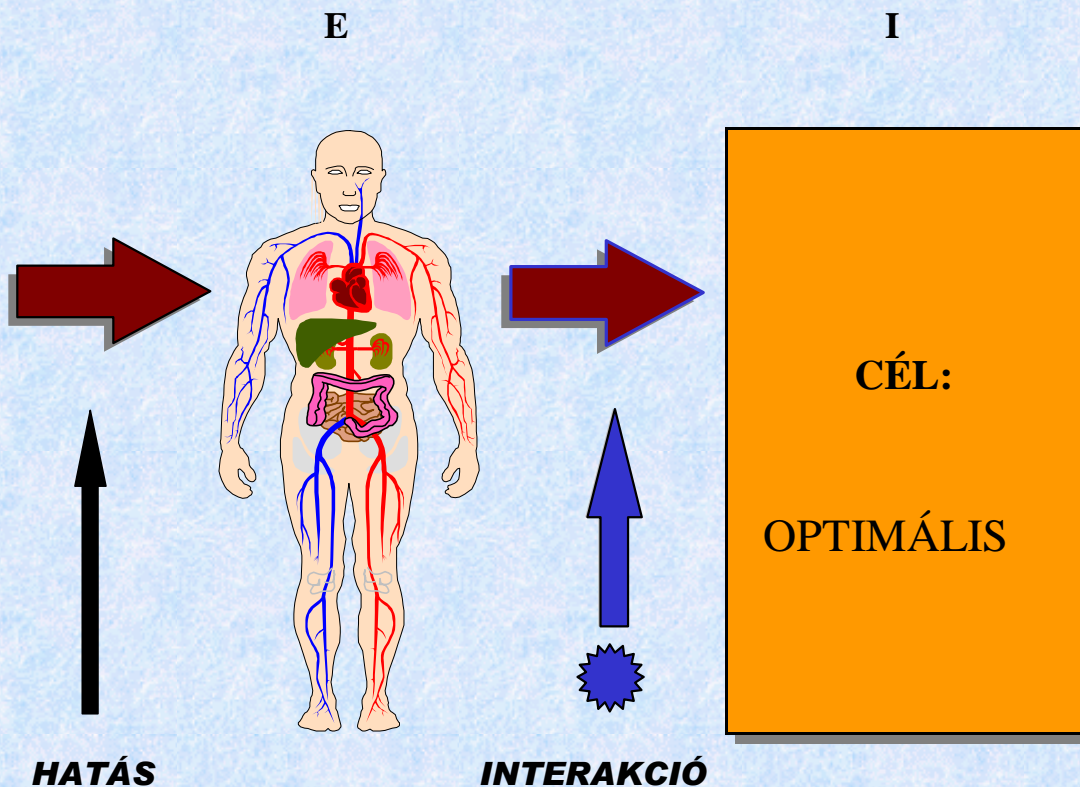
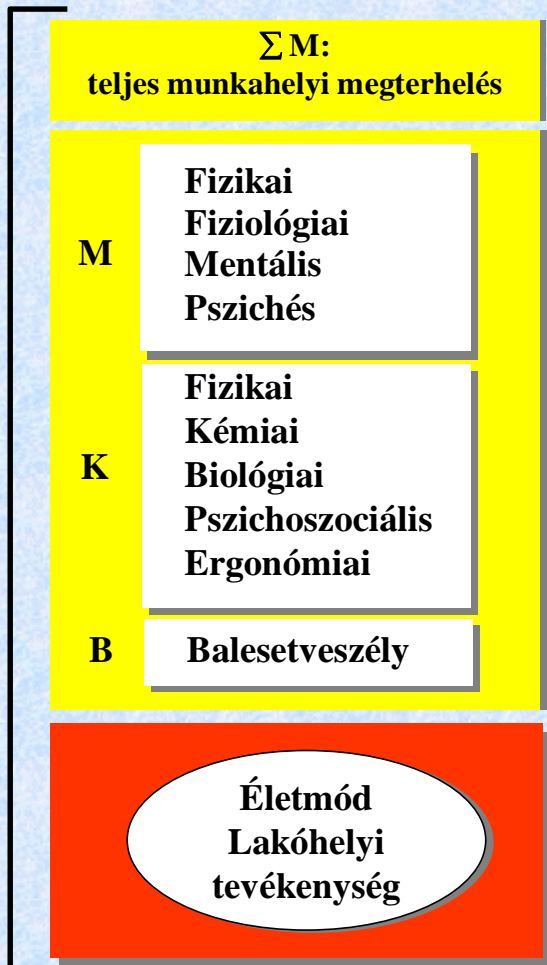
Tobia és mtsai, 2003

ad 3. Megterhelés-igénybevétel

A megterhelés, megterhelhetőség és (a csak becsléssel meghatározható) igénybevehetőség mértéke az életkorral csökken. Egy biztosan KJM-re nem jogosító tevékenységhez hasonlítjuk a kérdéses munkakörök/dolgozók adatait.

Σ24
órás

M
E
G
T
E
R
H
E
L
É
S

ΣM: teljes munkahelyi megterhelés/24 óra
M: megterhelés (klasszikus)
K: munkakörnyezeti kóroki tényezők
E: ember (munkavállaló)
I: igénybevétel
B: balesetveszély

ad 4. Stresszorok a munkahelyen – distressz

A KJM-re szuszept munkakörök esetében stresszmonitort, distressz és distressz-szövődmény gyakoriságot hasonlítunk össze kontroll munkakörrel.

A KJM-re korábban következik be a distressz!

Stressz-monitor

- A munkahelyi stresszorok kvalifikációja, kvantifikációja és számszerű rögzítése
- A (munkahelyi) distressz tüneteinek rögzítése és értékelése
- A (munkahelyi) következményeinek (magatartási, pszichiátriai és pszichoszomatikus megbetegedések) diagnosztizálása és rögzítése
- ❖ A distressz és a distressz következményeinek etiológiájából az életmód, életesemények, lakóhelyi környezet hatásai nem zárhatók ki.

ad 5. Táppénzes napok száma

A szervezet megterhelhetősége, a munkaképesség és a megbetegedések (tágabban a táppénzes napok száma) között korreláció van. Megfelelő standardizált orvosi nyilvántartások esetén egyszerűen alkalmazható, megfelelő következtetés levonására alkalmas elemzés.

Ha mind az öt elemzés pozitív, a kérdéses munkakört karkedvezményre jogosítónak kell minősíteni. (az első két elemzés is elég lehet).

MEGOLDÁS:

Az egészségkárosítási értéket elérő expozíció meghatározása (szint x idő)

1. Napi munkaidő (expozíciós idő) csökkentése (pl. négy műszak; fizetés nem változhat).
2. Munkában eltöltött évek számának (expozíciós idő) csökkentése

De

kizárólag az elvégzett vizsgálatok alapján! Az „1”-t preferáljuk!

ÖSSZEGZÉS

- A karkedvezményes nyugdíjazás megítélése orvosgyakorlati kérdés. Ennélfogva sem szakmailag, sem etikailag nem szabad egyetérteni, hogy foglalkozáspolitikai, munkáltatói tehercsökkentési, munkavállalói kompenzálási vagy éppen aktuális politikai kérdésként kezeljék! **Alapvető: az egészség pénzzel nem megváltható!**
- A vázlatosan bemutatott koncepció, illetve a vizsgálómódszerként ajánlott öt különböző, egymáshoz illesztett indikátor-paraméter csokor (ún, munkaegészségügyi indikátor paraméterekkel bővített kockázatelemzés) alkalmasnak ígérkezik a KJM meghatározására

ÖSSZEGZÉS II.

- Előzetesen pilóta tanulmányok elvégzése szükséges
- Álságos érvelés: a munkáltatói terheket bizonyos vizsgálatok el nem végzése csökkenti. Bizonyított ugyanis, hogy a prevenció elmulasztásának költsége (pl. munkanapok elvesztése) többszörös.